

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra Sociální práce

Bakalářská práce

Lenka Drašnarová

Vliv novely zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí na činnost oddělení sociálně-právní ochrany dětí

Influence of amendment to the act number 359/1999 Legal Code About Social and Legal
Protection of Children on the work of social and legal protection of children department

Praha 2014

Vedoucí práce: PhDr.Hana Pazlarová, Ph.D.

Autor práce: Lenka Drašnarová

Vedoucí práce: PhDr. Hana Pazlarová, PhD.

Oponent práce: Doc. PhDr. Oldřich Matoušek, CSc.

Datum obhajoby: 2014

Hodnocení:

Poděkování

Tímto děkuji vedoucí mé bakalářské práce, paní PhDr. Haně Pazlarové, PhD., za cenné rady a odborná stanoviska při tvorbě bakalářské práce. Dále děkuji všem pracovníkům, za jejich ochotu při vyplňování dotazníků.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 10. května 2014

.....
Lenka Drašnarová

Klíčová slova:

Sociálně-právní ochrana dětí, oddělení sociálně-právní ochrany, legislativa, náhradní rodinná péče, případová konference

Keywords:

Social and legal protection of children, social and legal protection of children department, legislation, substitute family care, a case conference

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje vlivu novely zákona č. 359/1999 Sbírky o sociálně právní ochraně dětí na činnost oddělení sociálně právní ochrany dětí.

Teoretická část popisuje vznik novely tohoto zákona. Snaží se vymezit nejdůležitější změny v něm, jako je individuální plán ochrany dítěte, případová konference či změny v oblasti náhradní rodinné péče (především pěstounské péče).

Praktická část je vytvořena na základě dotazníku, na který odpovídali pracovníci sociálně-právní ochrany dětí z jednotlivých obcí s rozšířenou působností po celé České republice.

Abstract:

The bachelor thesis focuses on the influence of amendment to the act number 359/1999 Legal Code About Social and Legal Protection of Children on the work of social and legal protection of children department.

The theoretical part describes the formation of the amendment to this law. It endeavours to define the most important changes in it, such as the individual plan of child protection, case conference or changes in the sphere of substitute family care (above all foster care).

The practical part is based on a questionnaire, which was answered by socio-legal child protection workers from individual municipalities with extended competence from all over the Czech Republic.

Obsah

Úvod.....	9
Teoretická část	10
1. Novela zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí	10
1. 1. Sociálně-právní ochrana dětí	11
1. 2. Poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami	13
2. Hlavní oblasti novely	15
2. 1. Individuální plán	15
2. 2. Případová konference	16
2. 3. Kurátor pro děti a mládež	17
2. 4. Náhradní rodinná péče	18
2. 4. 1. Obecní úřad.....	19
2. 4. 2. Krajský úřad.....	20
2. 4. 3. Ministerstvo	21
2. 4. 4. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí	21
2. 4. 5. Pěstounská péče na přechodnou dobu	22
2. 4. 6. Práva a povinnosti při výkonu pěstounské péče	23
2. 4. 7. Státní příspěvek na výkon pěstounské péče.....	24
2. 4. 8. Dávky pěstounské péče.....	25
2. 5. Standardy kvality sociálně-právní ochrany.....	26
2. 5. 1. Inspekce poskytování sociálně-právní ochrany	27
2. 6. Výchovná opatření	27
2. 7. Zařízení sociálně-právní ochrany.....	29
2. 7. 1. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	29
2. 7. 1. 1. Práva a povinnosti ředitele zařízení	31
Praktická část	34
3. Cíl praktické části	34
3. 1. Stanovené hypotézy	34
4. Použité metody a zpracování	34
5. Výsledky výzkumu	35
5. 1. Popis výzkumného vzorku.....	35
5. 1. 1. Pohlaví	35
5. 1. 2. Kraj	36
5. 1. 3. Nejvyšší dosažené vzdělání	37
5. 1. 4. Délka praxe	37
5. 2. Vybraná zjištění	38
5. 2. 1. Které změny v zákoně č. 359/1999 Sb. vítáte a proč?	38

5. 2. 2. Je nějaké opatření/ustanovení, které v novele z. č. 359/1999 postrádáte?.....	39
5. 2. 3. Potřebovalo by vaše oddělení více pracovníků?.....	41
5. 2. 4. Pěstounská péče – V čem vidíte výhody pěstounství na přechodnou dobu?.....	41
5. 2. 5. V čem vidíte rizika pěstounství na přechodnou dobu?.....	42
5. 2. 6. Individuální plánování- Jak hodnotíte zavedení Individuálního plánu ochrany dítěte?.....	43
5. 2. 7. Jakou metodiku pro Individuální plán ochrany dítěte využíváte?	44
5. 2. 8. Případové konference- Využíváte případových konferencí?.....	45
5. 2. 9. Pokud ano, pro jakou situaci jste případovou konferenci využili?	46
5. 2. 10. Jaké obtíže jste při realizaci případových konferencí zaznamenali?	47
5. 2. 11. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc- Považujete za přínosné zpřísnění pravidel pro zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc dle novely z. č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí?.....	48
5. 3. Ověření hypotéz.....	50
5. 4. Diskuze	51
Závěr	54
Seznam literatury	55
Seznam příloh	56

Úvod

Tématem této bakalářské práce je vliv novely zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí na pracovníky oddělení sociálně-právní ochrany. Tato tematika byla zvolena s ohledem na zájem o sociálně-právní ochranu dětí a možnost prohloubit své znalosti v dané problematice. Hlavním cílem bylo zjistit, jak daní pracovníci novelu hodnotí.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se ve své úvodní části věnuje vzniku dané novely. Dále jsou popisovány základní pojmy týkající se sociálně-právní ochrany dětí. Největší prostor v této části je věnován samotným změnám v novele zákona, jako je individuální plánování, kuratela pro děti a mládež či pravidla pro zařízení vyžadující okamžitou pomoc.

Praktická část je vypracována na základě dotazníku, který byl zaslán pracovnícům a pracovníkům oddělení sociálně-právní ochrany dětí (dále jen "OSPOD"). Praktická část ověřuje tři hypotézy. U všech otázek je provedena interpretace odpovědí i s příklady konkrétních odpovědí. K některým otázkám je přímo v textu doložen i graf či tabulka.

Teoretická část

V teoretické části své bakalářské práce se věnuji nejdříve vzniku popisované novely. Dále popisuji, co je sociálně-právní ochrana dětí a kdo ji poskytuje. Následující části jsou věnovány jednotlivým změnám v zákoně, jako je individuální plánování, kuratela pro děti a mládež či náhradní rodinná péče. Celá teoretická část se opírá o zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí a vyhlášku č.473/2012 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

1. Novela zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí

Novela zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí vznikala v kontextu reformy systému péče o ohrožené děti. Nový systém se zaměřuje na změnu systému práce orgánů sociálně-právní ochrany a soudů, vytváření sítě služeb pro práci s rodinami a na podporu náhradní rodinné péče, rozvoj a profesionalizace pěstounské péče a transformace pobytových zařízení. Novela vznikla z důvodu stanovení závazných postupů práce orgánů sociálně-právní ochrany a dalších účastníků systému, dále aby se rozvinula náhradní rodinná péče a v neposlední řadě zavedení standardů kvality. Obecnými cíli změn jsou důsledná ochrana práv dětí, vytvoření podmínek pro zabezpečení výchovy a všestranného rozvoje dítěte v jeho přirozeném rodinném prostředí nebo v náhradním rodinném prostředí; změna orientace systému směrem k prevenci, díky níž odpadne nákladná a v mnoha případech neúčinná práce s dlouhodobě neřešenými problémy; zvýšení kvality systému zavedením standardů kvality a sjednocením postupů sociálně-právní ochrany dětí a osob pověřených k výkonu sociálně-právní ochrany dětí; vytvoření alternativ k nadměrnému umísťování dětí do náhradní péče (systematická práce s rodinami a jejich podpora) a institucionální péče (funkční systém náhradní rodinné péče). (http://www.mpsv.cz/files/clanky/13859/novela_ZSPOD.pdf, 2012)

V procesu přijímání prošla novela dvakrát připomínkovým mezirezortním řízením. Novela zákona byla průběžně konzultována např. s orgány sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obcí, asociace náhradní výchovy, asociace pěstounských rodin či neziskovými

organizacemi. Schválena byla Poslaneckou sněmovnou 7.11.2012 a v účinnosti je od 1.1.2013. Takto krátká doba mezi účinností a platností zákona není příliš obvyklá a může být jedním z důvodů, že pracovníci sociálně-právního oddělení se nestihli na novelu důkladně připravit, a proto je to pro ně v současné době velmi časově a administrativně náročné.

1. 1. Sociálně-právní ochrana dětí

Nejdříve je potřeba si vymežit základní pojmy, jako co je sociálně-právní ochrana dětí, na jaké děti se sociálně-právní ochrana zaměřuje a kdo tuto ochranu vykonává. Dále si vysvětlíme pojem jiná fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte, osoba pečující o dítě a osoba v evidenci.

Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou péči. Přitom se přihlíží k širšímu sociálnímu prostředí dítěte. Sociálně-právní ochranou dětí se rozumí zejména ochrana práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny a nově dle popisovaného zákona zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

Pro účely tohoto zákona se dítětem rozumí nezletilá osoba. Sociálně-právní ochrana se poskytuje dítěti, které má na území České republiky trvalý pobyt, povolen trvalý pobyt nebo je hlášeno k pobytu na území ČR po dobu nejméně 90 dnů, podalo žádost o udělení mezinárodní ochrany za území ČR, je oprávněno trvale pobývat nebo pobývá s rodičem, který podal žádost o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území ČR nebo které pobývá na základě uděleného oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany na území ČR. Dle zákona číslo 359/1999 Sbírky o sociálně-právní ochraně dětí, paragrafu 6 se tato ochrana týká dětí, :

- kterým rodiče zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti;
- které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy;
- které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li

o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;

- které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;

- na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;

- které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umístěny do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;

- které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;

- které jsou žadateli o azyl odloučenými od svých rodičů, popřípadě jiných osob odpovědných za jejich výchovu.

Pokud výše uvedené skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dítěte nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí, tak mají právo na sociálně-právní ochranu.

Sociálně-právní ochranu zajišťují orgány sociálně-právní ochrany, jimiž jsou krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady a újezdní úřady, ministerstvo, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen "Úřad"), Úřad práce České republiky-krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu. Dále ji zajišťují obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí, další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny (dále jen "pověřená osoba").

Jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte se pro účely tohoto zákona rozumí fyzická osoba, které bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu. Osobou pečující o dítě (dále jen "osoba pečující") je jiná fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte:

a) která je pěstounem,

b) která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho pěstounem nebo poručníkem, a to po dobu po kterou má nezaopatřené dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte,

- c) které je před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče rozhodnutím soudu nebo orgánu sociálně-právní ochrany dočasně svěřeno do péče osob, která má zájem stát se pěstounem, a to po dobu trvání takové péče,
- d) která je poručníkem dítěte, jestliže o dítě osobně pečuje, nebo
- e) která má v osobní péči dítě, k němuž nemá vyživovací povinnost, a to po dobu, po kterou probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem.

A osobou v evidenci je fyzická osoba, která je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

1. 2. Poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami

Komise krajského úřadu rozhoduje o vydání pověření. Podmínkou je:

- podání písemné žádosti,
- prokázání odborné způsobilosti u všech osob, které budou sociálně-právní ochranu přímo poskytovat, předloženi dokladu o ukončení jejich vzdělání a předloženi seznamu jejich dřívějších zaměstnání a dalších pracovních činností,
- bezúhonnost všech fyzických a právnických osob, které budou přímo poskytovat ochranu,
- zajištění odpovídajících hygienických podmínek pro výkon sociálně-právní ochrany prokázané posudkem příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví,
- vlastnické nebo užívací právo k objektu nebo prostorám, v nichž bude poskytována ochrana, prokázané příslušných dokladem,
- potřebné materiální a technické podmínky pro poskytování sociálně-právní ochrany a provozování zařízení sociálně-právní ochrany,
- předloženi výroční zprávy o činnosti a hospodaření, a pokud pověřená osoba nevydává výroční zprávu, předloženi jiného dokladu, který obsahuje popis její činnosti a pravidla hospodaření.

V novele zákona se těmto osobám umožňuje uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče, poskytovat výchovnou a poradenskou péči, sledovat výkon pěstounské péče a převzít zajišťování přípravy žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče k přijetí dítěte do rodiny (jinak tuto přípravu zajišťuje krajský úřad). Kromě těchto pravomocí můžou tyto

osoby také vyhledávat ohrožené děti, pomáhat rodičům při řešení výchovných problémů souvisejících s péčí o dítě, poskytovat nebo zprostředkovat rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené, pořádat v rámci poradenské činnosti přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou. Dále mohou vykonávat činnost zaměřenou na ochranu dětí před škodlivými vlivy, zřizovat zařízení sociálně-právní ochrany (viz. kapitola o zařízeních sociálně-právní ochrany), vyhledávat fyzické osoby vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny a oznamovat je obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, vyhledávat děti, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče nebo osvojení.

Změny nastaly také ve zvýšení požadavků na vzdělání a praxi v oblasti péče o rodinu a dítě. Sociálně-právní ochranu mohou přímo poskytovat osoby, které získaly odbornou způsobilost. Touto odbornou působností se rozumí:

a) řádně ukončené vysokoškolské studium ve studijních programech v oblasti pedagogických a společenských věd zaměřených na sociální péči, sociální politiku, sociální práci, pedagogiku, právo, psychologii, vychovatelství nebo ošetřovatelství, a v oblasti lékařství zaměřených na všeobecné a dětské lékařství,

b) řádně ukončené studium ve vzdělávacích programech uskutečňovaných vyššími odbornými školami v oboru sociální práce, pedagogika, charitní a sociální péče, charitní a sociální činnost, dvouoborové studium pedagogika a teologie a ukončené studium pro diplomované zdravotní sestry nebo řádně ukončené maturitní studium v těchto oborech,

c) vzdělání v rozsahu, ve kterém se vyžaduje pro získání osvědčení o zvláštní odborné způsobilosti na úseku sociálně-právní ochrany, a praxe v trvání nejméně 1 roku, nebo

d) absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů pro sociální pracovníky podle zákona o sociálních službách v rozsahu nejméně 200 hodin a praxe v oblasti péče o rodinu a dítě v trvání nejméně 2 roky, jde-li o osoby, které

1) řádně ukončily vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělání v jiné oblasti studia nebo v téže oblasti studia, avšak v jiném zaměření, než je uvedeno v písmenech a) a b),

2) dosáhly středního nebo základního vzdělání,

3) absolvovaly přípravu pro dobrovolníky organizovanou vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstvem vnitra, je-li tato příprava zaměřena na pomoc při péči o děti, mládež a rodinu v jejich volném čase.

2. Hlavní oblasti novely

2. 1. Individuální plán

Individuální plán (dále jen "IPOD") je dle novely uvedeného zákona povinností oddělení sociálně-právní ochrany dětí. IPOD byl zaveden z důvodu individualizace přístupu orgánu sociálně-právní ochrany ke konkrétním dětem. Individuální plán poskytuje možnost plynulého předávání případů z důvodu např. stěhování klientů a také poskytuje ochranu sociálním pracovníkům.

Individuální plán ochrany dítěte se zpracovává s důrazem na přijetí opatření, které umožní setrvání dítěte v péči rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. Vypracovává se od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději do 1 měsíce od zařazení dítěte do evidence obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Pravidelně se aktualizuje, zejména v situacích, kdy je uloženo výchovné opatření, nařízena ústavní výchova, ochranná výchova nebo kdy je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, pěstounské péče nebo jiné náhradní výchovy.

Vyhláška č. 473/2012 Sbírky o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí ve druhém paragrafu stanovuje obsah individuálního plánu ochrany dítěte. Součástí tohoto plánu je:

- popis příčin ohrožení dítěte a důvody zahájení sociálně-právní ochrany,
- cíle navržených opatření, prostředky k jejich dosažení a ukazatele účinnosti jednotlivých opatření,
- rozsah navržených opatření nezbytných k ochraně dítěte a poskytnuté pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte,
- způsob naplňování navržených opatření, práv a zájmů dítěte v rozsahu sociálně-právní ochrany,
- metody práce s rodinou a rozsah intervencí a pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte při péči o dítě a při jeho výchově, které zahrnují:
  - a) posílení úlohy a funkce rodiny,
  - b) rozvíjení pečovatelských a výchovných schopností rodiny,
  - c) pomoc při sociálním začleňování rodiny,

- d) poskytování pomoci dětem umístěným v náhradní péči a jejich rodinám,
poskytování pomoci osobám pečujícím a osobám v evidenci,
  - e) posílení kompetencí rodiny v oblasti vzdělávání, přípravy na vyučování a motivace ke vzdělávání,
- postup spolupráce orgánu sociálně-právní ochrany s ostatními orgány veřejné moci a dalšími fyzickými osobami a právníckými osobami zapojenými do řešení situace dítěte,
  - rozsah spolupráce rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte s orgány sociálně-právní ochrany a dalšími fyzickými osobami, právníckými osobami a orgány veřejné moci zapojenými do řešení situace dítěte,
  - časový plán pro provádění konkrétních opatření sociálně-právní ochrany,
  - způsob hodnocení a ověřování plnění navržených opatření nezbytných k ochraně dítěte ze strany rodičů, jiných osob odpovědných za výchovu dítěte, orgánů sociálně právní ochrany a dalších fyzických osob, právníckých osob a orgánů veřejné moci zapojených do řešení situace dítěte, a návrh dalších potřebných opatření nezbytných k ochraně dítěte,
  - plán vzdělávání dítěte a plán přípravy na budoucí povolání a osamostatňování se,
  - plán přípravy blížícího se výstupu dítěte z náhradní péče,
  - způsob sledování fungování rodiny po ukončení práce s rodinou.

Druhý odstavec téhož paragrafu vysvětluje, co se rozumí pod pojmem intervence, která je zmíněna v jednom z výše uvedených bodů. Intervencí je chápána konzultace a odborné poradenství, terapie a mediace, zprostředkování odborných služeb pro rodiny s dětmi, právní pomoc, poskytování podpory dětem, poskytování pomoci rodinám při zlepšování jejich životní situace, včetně získávání dovedností pro řádné vedení domácnosti, poskytování pomoci rodinám při řešení sociálních nebo psychických problémů, poskytování pomoci rodinám při řešení výchovných problémů s dětmi a podpora společenských aktivit rodiny.

2. 2. Případová konference

Případová konference je v praxi zavedena v různých zemích už několik let (např. Irsko, Velká Británie či Austrálie). Již v roce 2009 se začínali pořádat případové konference

i v České republice, do zákona se ale dostali až s novelou zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, tedy v roce 2012 respektive 2013.

Bechyňová uvádí ve své knize Případová konference definici tohoto pojmu. Případová konference je plánované, koordinované a pevně strukturované pracovní setkání rodičů, dítěte a odborníků, kteří pracují, pracovali nebo budou pracovat s ohroženým dítětem, jeho rodiči popř. i s členy širší rodiny. Případové konference svolávají nejčastěji sociální pracovníci oddělení sociálně-právní ochrany jako nástroj pomoci ohroženému dítěti a jeho rodině prostřednictvím součinnosti odborníků, s nimiž rodina spolupracuje.

Principy, struktura i obsah případové konference podporují porozumění situaci, v níž se dítě a jeho rodina nachází. Směřují k vytvoření společného plánu, jak řešit obtížené situace rodiny, který je v souladu s definovaným cílem a je srozumitelný a přijatelný pro všechny účastníky (Bechyňová 2012).

Dle zákona číslo 359/1999 Sb. paragrafu 10, třetího odstavce písmena e) je obecní úřad s rozšířenou působností povinen pořádat případové konference. Tyto konference se musí uskutečnit pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin, a to ve spolupráci s rodiči a jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dalšími přizvanými osobami, zejména zástupci škol, školských zařízení, zařízení poskytovatelů zdravotních služeb, orgánů činných v sociální oblasti, orgánů činných v sociální oblasti, orgánů policie, státních zástupců, odborných pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče, poskytovatelů sociálních služeb a pověřených osob.

Případová konference se musí ze zákona uspořádat vždy před podáním návrhu na osvojení, omezení či zbavení rodičovské zodpovědnosti, nařízení ústavní výchovy, prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy, svěřeni dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále jen "ZDVOP"), i na prodloužení či zrušení pobytu, svěřeni dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a jeho zrušení a při nařízení výchovného opatření.

2. 3. Kurátor pro děti a mládež

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sbírky zavádí pojem kurátela pro děti a mládež a vymezuje činnost kurátora.

Péče pro děti, které jsou dle paragrafu 6, písmena c) a d), tedy děti, které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku,

nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žíví se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití nebo děti, které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte, je obecním úřadem obce s rozšířenou působností zabezpečována prostřednictvím sociální kurately pro děti a mládež (též sociální kuratela).

Sociální kuratela spočívá v provádění opatření směřujících k odstranění, zmírnění nebo zamezení prohlubování anebo opakování poruch psychického, fyzického a sociálního vývoje dítěte.

Sociální kuratelu vykonává kurátor pro děti a mládež, který je zaměstnancem obce s rozšířenou působností. Kurátor pro děti a mládež se při výkonu sociální kurately prokazuje zvláštním oprávněním vydaným obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Zvláštní oprávnění musí obsahovat jméno, popřípadě jména, příjmení kurátora, titul, označení zaměstnavatele a vymezení činnosti, které může vykonávat.

2. 4. Náhradní rodinná péče

V oblasti náhradní rodinné péče se uzákonilo hned několik změn. Například změny v oblasti zprostředkování, kde se zrušilo zprostředkování na úrovni Ministerstva práce a sociálních věcí (k Ministerstvu se dá podat jen podnět). Dále se zvýšily odměny pěstouna a také je možné ve zvláštních případech přiznat odměnu pěstouna i osobám příbuzným a prarodičům, kteří vykonávají příbuzenskou pěstounskou péči.

Náhradní rodinné péči je v zákonu o sociálně-právní ochraně dětí věnováno hned několik paragrafů. Paragraf 19a až 27 se zabývá zprostředkováním osvojení a pěstounské péče.

Zprostředkování osvojení a pěstounské péče spočívá:

- a) ve vyhledávání dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče nebo osvojení,
- b) ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny,
- c) v odborné přípravě fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny,

- d) ve výběru určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte, jemuž se osvojení nebo pěstounská péče zprostředkovává, a v zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou.

Tyto úkony provádí výhradně orgány sociálně-právní ochrany, které jsou vypsány v kapitole č. 1.1 Sociálně-právní ochrana dětí.

2. 4. 1. Obecní úřad

Ve výše uvedeném zákoně je popsán postup obecního úřadu obce s rozšířenou působností při zprostředkování osvojení a pěstounské péče. Obecní úřad obce s rozšířenou působností vyhledává děti a fyzické osoby vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny; tyto děti a osoby může vyhledávat a doporučit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností také obec a pověřené osoby. Obecní úřad obce s rozšířenou působností založí spisovou dokumentaci o dítěti pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a na základě individuálního plánu ochrany dítěte. Tuto spisovou dokumentaci založí obecní úřad obce s rozšířenou působností vždy po podání návrhu soudu, nebo pokud bylo jinak zahájeno řízení soudu, které může vést k odebrání dítěte z péče rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.

V žádosti o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče podané obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností žadatel uvede údaje a připojí doklady potřebné pro vedení spisové dokumentace. Těmito doklady podle paragrafu 21, odstavce 5 jsou:

- žádost, v níž jsou obsaženy žadatelovy osobní údaje, jimiž jsou jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození a místo trvalého bydliště;
- doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo o nepřetržitém přechodném pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR; jde-li o občana Evropské unie, je možné po žadateli požadovat rovněž předložení jiného dokladu, na základě kterého lze prokázat, že se tento žadatel zdržuje nepřetržitě na území ČR nejméně po dobu 365 dnů, nejde-li o cizince, kterému vyplývá nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropské unie;

- opis z evidence Rejstříku trestů vyžádaný obecním úřadem obce s rozšířenou působností; žádost o vydání opisu z evidence Rejstříku trestů a opis z evidence Rejstříku trestů se předávají v elektronické podobě, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup;
- doklad obdobný opisu z evidence Rejstříku trestů vydaný ve státech, ve kterých se žadatel zdržoval nepřetržitě déle než 3 měsíce v době od dovršení 15 roku věku do podání žádosti;
- zprávu o zdravotním stavu předloženou žadatelem;
- údaje o ekonomických a sociálních poměrech;
- písemné vyjádření žadatele, zda
  - souhlasí s tím, aby byl zařazen také do evidence Úřadu pro zprostředkování osvojení dětí z ciziny
  - žádá výlučně o osvojení dítěte z ciziny
- písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany zprostředkující osvojení nebo pěstounskou péči je oprávněn
  - zjišťovat další údaje potřebné pro zprostředkování, zejména o tom, zda způsobem života bude žadatel zajišťovat pro dítě vhodné výchovné prostředí
  - kdykoliv zjistit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci;
- písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny;
- stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče;
- vyjádření obecního úřadu, krajského úřadu, pověřené osoby nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který není příslušný k vedení spisové dokumentace o žadateli, pokud s nimi žadatel uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, protože již má svěřeno dítě do pěstounské péče.

2. 4. 2. Krajský úřad

Pokud zprostředkovává osvojení nebo pěstounskou péči krajský úřad postupuje dle paragrafu 24 daného zákona. Krajský úřad vyhledává pro děti vedené v evidenci tohoto krajského úřadu žadatele z evidence žadatelů vedené tímto či jiným krajským úřadem. Při

zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče přihlíží krajský úřad k výsledkům odborného posouzení žadatele, k vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a k plnění opatření vyplývajících z individuálního plánu ochrany dítěte. Pokud najde vhodné žadatele, oznámí tuto skutečnost žadateli; jinému krajskému úřadu, obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností nebo pověřené osobě, pokud s nimi žadatel uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, protože již má svěřeno dítě do pěstounské péče; Úřadu, jde-li o dítě, které je i v evidenci dětí vedené Úřadem; obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.

Na základě písemného oznámení má žadatel právo seznámit se s dítětem a ten, u něhož se dítě nachází, je povinen toto seznámení umožnit. Žadatel má možnost seznámit se s dítětem a podat žádost o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů nebo do péče budoucích pěstounů nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy mu bylo doručeno písemné oznámení krajského úřadu, tuto lhůtu může krajský úřad v odůvodněných případech prodloužit, nejvýše však o 30 dnů.

Krajský úřad může dát podnět ke zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče k jinému krajskému úřadu a tento úřad je povinen se tímto podnětem zabývat.

2. 4. 3. Ministerstvo

Ministerstvo je oprávněno podávat podněty krajskému úřadu, Úřadu ke zprostředkování osvojení a pěstounské péče; krajský úřad nebo Úřad je povinen ministerstvo vyrozumět o tom, jak s podnětem naložil. Krajský úřad je povinen umožnit ministerstvu za účelem kontroly, přístup do evidence dětí nebo evidence žadatelů pro zprostředkování osvojení a pěstounské péče.

2. 4. 4. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Úřad sídlící v Brně vykonává funkci opatrovníka dětí s cizí státní příslušností. Úřad vede pro účely zprostředkování osvojení evidenci:

- a) dětí vhodných k osvojení v cizině,
- b) dětí vhodných k osvojení v České republice, které nemají na území ČR povolen trvalý pobyt nebo nejsou hlášeny k pobytu na území ČR po dobu nejméně 90 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR ani nejsou oprávněny podle zvláštního právního předpisu trvale pobývat na území ČR,

- c) žadatelů vhodných stát se osvojiteli dětí uvedených v písmenu b),
- d) fyzických osob vhodných stát se osvojiteli dětí uvedených v písmenu a), pokud tyto osoby mají na území ČR povolen trvalý pobyt, nepobývají přechodně na území ČR po nepřetržitou dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR ani nejde o cizince, kterému vyplývá nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropské unie.

2. 4. 5. Pěstounská péče na přechodnou dobu

Předchůdce pěstounské péče na přechodnou dobu vznikl již v roce 2000, kdy se ze zákona o rodině vypustila podmínka dlouhodobosti pěstounské péče. Samotný institut přechodné pěstounské péče byl zaveden v roce 2006 zákonem č. 134/2006 Sb.. Úprava nepřinesla rozlišení od dlouhodobé pěstounské péče a v alternativním řešení mohlo být dítě svěřeno do dlouhodobé pěstounské péče místo do přechodné pěstounské péče. Neexistoval jednotný systém pro školení těchto pěstounů. Což vedlo k tomu, že se tento institut téměř nevyužíval. Zde popisovaná novela přináší zvláštní evidenci pěstounů na přechodnou dobu, specifické posuzování i přípravu. Novela upřesňuje možnosti využití institutu pěstounské péče na přechodnou dobu a stanovuje jasné podmínky využití této formy náhradní rodinné péče. Novinkou je také hmotné zajištění těchto pěstounů, kteří mají nárok na zajištění i v době, kdy čekají na přijetí dítěte.

Krajský úřad vede pro účely zajištění pěstounské péče pro dítě na přechodnou dobu evidenci osob, které mohou pěstounskou péči po přechodnou dobu vykonávat. Osoby se do evidence zakládají na základě žádosti podané u obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, se zařazují osoby, které na základě odborného posouzení mají předpoklad pro výkon takové péče o dítě, a to zejména z hlediska krátkodobosti takové péče a péče o dítě krátce po jeho narození.

Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, a to na:

- a) dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,
- b) dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením, nebo
- c) dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba.

Bylo-li dítě svěřeno do pěstounské péče podle předcházejících bodů, je soud povinen nejméně jednou za 3 měsíce přezkoumat, zda důvody, pro které bylo dítě svěřeno do pěstounské péče, stále trvají. Za tímto účelem si vyžaduje zejména zprávy příslušného orgánu sociálně-právní ochrany. Soud rozhodne o výchově dítěte vždy, odpadnou-li důvody, pro které bylo dítě svěřeno do pěstounské péče.

Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle 1 rok. To neplatí, pokud jsou do pěstounské péče téhož pěstouna svěřeni sourozenci dítěte, kteří byli do této péče svěřeni později. V této situaci se jeden rok počítá od nástupu posledního sourozence do pěstounské péče na přechodnou dobu.

2. 4. 6. Práva a povinnosti při výkonu pěstounské péče

Osoba pečující a osoba v evidenci má právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě; tato pomoc spočívá zejména v zajištění krátkodobé péče po dobu, kdy je osoba pečující nebo osoba v evidenci uznána dočasně práce neschopnou nebo při ošetřování osoby blízké; při narození dítěte; při vyřizování nezbytných osobních záležitostí; při úmrtí osoby blízké. Dále má právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti, která je přiměřená věku dítěte, v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let. Výše uvedení lidé mají nárok na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců. Mezi jejich povinností patří zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích, na tyto dovednosti se vztahuje právo bezplatného poskytnutí. Pečující osoby musí umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dětí. V neposlední řadě musí pečující osoba udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak, s touto povinností souvisí právo na poskytnutí pomoci, včetně zajištění místa setkání oprávněných osob s dítětem.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu má trvalý pobyt osoba pečující nebo osoba v evidenci, navrhne této osobě uzavření dohody o výkonu pěstounské péče. Tuto dohodu může uzavřít též obecní úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu nemá osoba pečující nebo osoba v evidenci trvalý pobyt, krajský úřad nebo

pověřená osoba. Příslušný orgán, který vydal rozhodnutí o svěřením dítěte do péče osoby pečující, je povinen sledovat naplňování dohody o výkonu pěstounské péče prostřednictvím zaměstnanců, kteří jsou povinni minimálně jednou za 2 měsíce být v osobním styku s osobou pečující nebo osobou v evidenci a s dětmi svěřenými do její péče. O průběhu výkonu pěstounské péče zpracuje zaměstnanec jednou za 6 měsíců zprávu, kterou předá příslušnému orgánu.

Dohoda o výkonu pěstounské péče, trvá po dobu, po kterou:

- trvá pěstounská péče,
- trvá péče fyzické osoby, které bylo před rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče dítě rozhodnutím soudu nebo orgánu sociálně-právní ochrany dočasně svěřeno do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem,
- je osoba rozhodnutím krajského úřadu vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu,
- je fyzická osoba poručníkem, jestliže o dítě osobně pečuje nebo,
- probíhá soudní řízení o ustanovení fyzické osoby poručníkem dítěte, k němuž nemá vyživovací povinnost.

Příslušný orgán může vypovědět dohodu o výkonu pěstounské péče ze tří důvodů. Prvním je závažné nebo opakované porušování povinností, ke kterým se osoba pečující nebo osoba v evidenci zavázala v dohodě o výkonu pěstounské péče. Dalším důvodem je opakované maření sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče nad výkonem pěstounské péče. A v neposlední řadě kvůli odmítnutí přijetí dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu bez vážného důvodu na straně osoby v evidenci. Osoba pečující či osoba v evidenci může dohodu vypovědět i bez udání důvodu.

2. 4. 7. Státní příspěvek na výkon pěstounské péče

Státní příspěvek na výkon pěstounské péče získává příslušný úřad, který uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče. Tento příspěvek je určen na pokrytí nákladů vynakládaných na zajišťování pomoci osobám pečujícím, osobám v evidenci nebo svěřeným dětem a na provádění dohledu nad pěstounskou péčí. Výše státního příspěvku na výkon pěstounské péče činí 48 000 Kč na jednu rodinu (dohodu) za kalendářní rok, pokud pravomocné správní rozhodnutí nebo dohoda o výkonu pěstounské péče trvaly po celý

kalendářní rok. Pokud trvala pěstounská péče kratší dobu než rok, jedná se o částku, odpovídající jedné dvanáctině ze 48 000 Kč, a to za každý kalendářní měsíc nebo jeho část v rámci kalendářního roku, v němž existovalo pravomocné správní rozhodnutí, nebo trvala dohoda o výkonu pěstounské péče. Nárok na státní příspěvek nebo nárok na zvýšení státního příspěvku lze přiznat zpětně, nejdéle za dobu 3 kalendářních měsíců od právní moci správního rozhodnutí nebo od uzavření dohody o výkonu pěstounské péče.

2. 4. 8. Dávky pěstounské péče

Dávky pěstounské péče se přesunuli od 1.1.2013 ze zákona o státní sociální podpoře do zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Jednotlivé dávky byly novelou většinou zvýšeny a jedna byla nově zavedena. Dávkami pěstounské péče jsou příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče.

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče. Tento příspěvek se vyplácí osobě pečující. Výše příspěvku je uvedena v tabulce č.1 a jedná se o částku za kalendářní měsíc. Jde-li o dítě, které je podle zákona o sociálních službách osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, je výše příspěvku vyšší, (viz. příloha číslo 1) i zde je uvedená částka za jeden kalendářní měsíc.

Tabulka č. 1 – Příspěvek na úhradu potřeb dítěte za kalendářní měsíc

Věk dítěte	Částka
do 6 let	4 500 Kč
6-12 let	5 550 Kč
12-18 let	6 350 Kč
18-26 let	6 600 Kč

Od 1. ledna 2013 jsou nově odměny pěstouna považovány za plat. Základní výše odměny pěstouna je 8 000 Kč při jednom dítěti za jeden kalendářní měsíc. Při péči o 2 děti, činí odměna pěstouna 12 000 Kč za měsíc. Měsíční odměna 20 000 Kč, pokud je pečováno o 3 děti nebo je-li alespoň o 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve II.(středně těžká závislost), III.(těžká závislost) a IV.(úplná závislost) stupni závislosti nebo jde-li o osobu v evidenci, a to i v případě, že nepečuje o žádné dítě. Pečuje-li pěstoun alespoň o 1 dítě, které mu bylo svěřeno na přechodnou dobu, a toto dítě je osobou závislou na pomoci

jiné fyzické osoby ve II.,III. nebo IV. stupni závislosti je odměna pěstouna ve výši 24 000 Kč. Na tuto odměnu má nárok osoba pečující i osoba v evidenci.

Nárok na příspěvek při převzetí dítěte má osoba pečující, která převzala dítě do pěstounské péče. Tento příspěvek náleží osobě pečující jen jednou, pokud se jedná o totéž dítě a vyplácí se jednorázově. Výše příspěvku je uvedena v tabulce číslo 2.

Tabulka č. 2 – Příspěvek při převzetí dítěte

Věk dítěte	Částka
do 6 let	8 000 Kč
6 -12 let	9 000 Kč
12-18 let	10 000 Kč

Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla je určen pro osobu pečující, která má v pěstounské péči nejméně 3 děti (dříve až od 4 dětí). Výše příspěvku se nezměnila, a činí 70% pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč. Součet těchto příspěvků poskytnutých osobě pečující v období posledních 10 kalendářních let přede dnem podání žádosti nesmí přesáhnout 200 000 Kč.

Pro mladé lidi, kteří odcházejí z pěstounské péče, byl zaveden příspěvek při ukončení pěstounské péče. Nárok na tento příspěvek vzniká fyzické osobě, která byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči, a to ke dni zániku nároku této osoby na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Příspěvek je vyplácen jednorázově a činí 25 000 Kč. Obdobný příspěvek, ale nižší (15 000 Kč), dostávají i mladí lidé opouštějící dětské domovy.

Při společné pěstounské péči manželů náleží dávka pěstounské péče jen jednomu z manželů určenému na základě dohody manželů. Nedohodnou-li se manželé, určí příslušná krajská pobočka Úřadu práce, kterému z manželů se dávka pěstounské péče přizná.

2. 5. Standardy kvality sociálně-právní ochrany

Zavádění standardů s sebou přináší řadu rizik, jako například přílišné administrativní zatížení pracovníků. Standardy jsou zaváděny především z důvodu sjednocení postupů práce sociálních pracovníků na odděleních sociálně-právní ochrany. Samotné zavedení standardů do praxe má být nejpozději 31. prosince 2014. Od tohoto data se musí dané subjekty těmito standardy řídit. Období mezi právní úpravou a faktickým zavedením standardů je určen pro

školení jak sociálních pracovníků, tak inspektorů, kteří budou provádět kontrolu dodržování standardů kvality.

Standardy kvality jsou popsány ve vyhlášce č. 473/2012 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Standardy kvality jsou v příloze č. 2a,b a c. V příloze 2a jsou standardy určené pro orgány sociálně právní ochrany. V nich je popsána např. místní a časová dostupnost, prostředí a podmínky či přijímání a zaškolování. Každý standard má svá kritéria, například pro standard kontroly případu je kritériem "Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje pravidelnou kontrolu případů". Příloha 2b popisuje standardy pro pověřené osoby ve vykonávání sociálně-právní ochrany. Pro tyto osoby je vypracováno 16 standardů, mezi ně patří například ochrana práv a chráněných zájmů, podpora přirozeného sociálního prostředí či profesní rozvoj zaměstnanců. Každý standard má minimálně jedno kritérium, například standard změna situace má kritérium "Pověřená osoba má písemně stanovená pravidla a postupy práce pro situace významných změn v životě dětí a rodin, včetně ukončení pobytu dítěte v původní nebo náhradní rodině". A příloha 2c obsahuje standardy kvality pro zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Pro ZDVOP je také 16 standardů a i zde jsou k jednotlivým standardům vypsána kritéria. Mezi standardy pro ZDVOP patří např. přijímání dětí do zařízení, předávání informací či vyřizování a podávání stížností.

Plnění standardů kvality se hodnotí body, přičemž za každé splněné kritérium se započte 1 bod.

2. 5. 1. Inspekce poskytování sociálně-právní ochrany

Inspekci poskytování sociálně-právní ochrany provádí u pověřených osob krajská pobočka Úřadu práce. Předmětem inspekce je kvalita poskytování sociálně-právní ochrany stanovená standardy kvality sociálně-právní ochrany.

2. 6. Výchovná opatření

Výchovná opatření byla přesunuta ze zákona o rodině do zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může obecní úřad obce s rozšířenou působností:

- napomenout vhodným způsobem dítě, rodiče, jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, popřípadě toho, kdo narušuje řádnou péči o dítě,
- stanovit nad dítětem dohled a provádět jej za součinnosti orgánu sociálně-právní ochrany, školy, popřípadě dalších institucí a osob, které působí zejména v místě bydliště nebo pracoviště dítěte,
- uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte omezení bránící působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte, zejména zákaz určitých činností, návštěv určitých míst, akcí nebo zařízení nevhodných vzhledem k osobě dítěte a jeho vývoji, nebo
- uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte, povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo uložit povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin nebo terapie.

Vyžaduje-li to zájem dítěte a výchovná opatření podle výše popsáných bodů nevedla k nápravě, může soud dočasně odejmout dítě z péče rodičů nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte. Přitom dítěti nařídí nejdéle na 3 měsíce pobyt ve středisku výchovné péče nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo v zařízení poskytovatele zdravotních služeb nebo v domově pro osoby se zdravotním postižením. Soud v rozhodnutí označí zařízení, do kterého má být dítě umístěno. Přitom přihlédne k zájmům dítěte a k vyjádření obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Soud dbá na umístění dítěte co nejbližší bydlišti rodičů nebo jiných osob dítěti blízkých. Soud může dobu trvání výchovného opatření zcela výjimečně prodloužit, zejména v případě, že si rodiče nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte prokazatelně upravuje své poměry tak, aby mohla převzít dítě do osobní péče. Celková doba nepřetržitého trvání výchovného opatření nesmí přesáhnout 6 měsíců.

Není-li možné zajistit dítěti potřebnou ochranu a pomoc jiným výchovným opatřením nebo opatřením sociálně-právní ochrany a zároveň není možné zajistit péči o dítě náhradní rodinnou péčí, zejména pěstounskou péčí na přechodnou dobu. Může soud rozhodnout o svěření dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Do tohoto zařízení pošle soud děti, které jsou popsány v následující kapitole.

2. 7. Zařízení sociálně-právní ochrany

Zařízeními sociálně-právní ochrany jsou zařízení odborného poradenství pro péči o děti, zařízení sociálně výchovné činnosti, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a výchovně rekreační tábory pro děti.

Tato zařízení mohou zřizovat fyzické osoby, právnické osoby nebo obce a kraje v samostatné působnosti na základě pověření k výkonu sociálně-právní ochrany.

Jediné změny nastaly u zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které níže popíši.

2. 7. 1. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zařízení byla novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí především omezena na kapacitě, na počtu dětí na 1 zaměstnance a na délce pobytu 1 dítěte. Zakotvila se také povinnost spolupráce s rodinou a vymezila se práva a povinnosti ředitele takového zařízení. Změny v oblasti snížení počtu dětí na zařízení a zaměstnance by měly přispět k tomu, aby tato zařízení získala formu rodinného typu, a poskytovala individuální péči. Délka pobytu byla omezena z důvodu charakteru tohoto zařízení, které má poskytovat krizovou (okamžitou) pomoc a ne dlouhodobou. Novela také stanovila pravidla pro přemísťování dětí do jiných zařízení. K přemístění je potřebný souhlas příslušného orgánu a důvody přesunu, tímto by se mělo předcházet svévolnému přesouvání dětí.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytují ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy anebo ocitlo-li se dítě bez péče přiměřené jeho věku, jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané. Nebo pokud jde o dítě, které se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, v zajištění zdravotních služeb a v psychologické a jiné obdobné nutné péči.

Dítě je do tohoto zařízení umístěno na základě rozhodnutí soudu, žádosti zákonného zástupce dítěte, žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností nebo požádá-li o to dítě. Jedná-li se o poslední dvě uvedené žádosti a nelze v těchto případech zajistit souhlas rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte s pobytem dítěte v tomto zařízení, musí obecní úřad obce s rozšířenou působností podat neprodleně návrh soudu na předběžné opatření. Je-li

dítě umístěno na základě rozhodnutí soudu, je zaměstnanec obce s rozšířenou působností povinen navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce. Může být povolen pobyt dítěte mimo toto zařízení u rodičů nebo jiných fyzických osob.

Jestliže je dítě umístěno v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě žádosti zákonného zástupce, musí být mezi ním a zařízením sepsaná dohoda. Tato dohoda obsahuje název zařízení, jeho adresu a adresu sídla jeho zřizovatele, jméno a příjmení dítěte, datum jeho narození, adresu místa trvalého pobytu dítěte, případně též jeho obvyklé bydliště (stejně údaje i o zákonných zástupcích), údaje o zdravotním stavu dítěte a způsob zajištění zdravotních služeb, důvody umístění, datum a čas dohodnutého přijetí dítěte, souhlas zákonného zástupce s tím, že při pobytu v zařízení se budou na dítě vztahovat pravidla vnitřního řádu, podmínky a způsob osobního, telefonického, písemného styku dítěte s dalšími osobami a vymezení okruhu těchto osob, způsob a výše úhrady příspěvku za pobyt dítěte v zařízení, podpisy obou stran.

Počet dětí umístěných ve ZDVOP nesmí přesáhnout 28 dětí, a to i v případě, že toto zařízení je umístěno ve více budovách. Tento počet dětí může být překročen jen v případě, že do péče zařízení budou svěřeni sourozenci. Ministerstvo práce a sociálních věcí může v odůvodněných případech na žádost zřizovatele zařízení udělit výjimku z nejvýše povoleného počtu dětí umístěných v jednom zařízení na nezbytnou dobu, jejíž délku zároveň určí. Jeden zaměstnanec může současně zajišťovat péči nejvýše o 4 děti svěřené do péče zařízení.

Délka pobytu dítěte může trvat nejdéle po dobu 3 nebo 6 měsíců. Po dobu 3 měsíců od jeho umístění do ZDVOP pokud bylo umístěno na základě žádosti zákonného zástupce. V případě opakované žádosti zákonného zástupce o umístění může být dítě přijato do péče zařízení v délce dalších 3 měsíců jen s předchozím písemným souhlasem obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Doba pobytu 6 měsíců je možná, jestliže bylo pro dítě požádáno o tuto pomoc obecním úřadem obce s rozšířenou působností nebo na základě žádosti dítěte (jestliže s pobytem vyslovil souhlas rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte). Výjimečně lze tuto dobu prodloužit v případě, že si rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte prokazatelně upravují své poměry tak, aby mohli převzít dítě do osobní péče. Celková doba nepřetržitého pobytu dítěte v zařízení nesmí přesáhnout 12 měsíců. Doba pobytu může být stanovena výslovně soudem rozhodnutím o výchovném opatření.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je povinno dle paragrafu 42 odstavce 9. popisovaného zákona, poskytovat služby a zajistit jeho nepřetržitý provoz, dále podle

odstavce 12 téhož paragrafu, neprodleně oznámit skutečnost přijetí dítěte do svého zařízení příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany. Zřizovatel zařízení je povinen vést evidenci dětí. Zařízení také vede evidenci dětí a navíc ještě spisovou dokumentaci, ve které je například rozhodnutí soudu o umístění dítěte, záznamy o spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany atd.

Paragraf 42a) popisuje náplň práce těchto zařízení. Zejména zajišťuje plné přímé zaopatření dítěte v zařízení spočívající v poskytování ubytování, stravování a ošacení, poskytuje výchovnou péči, zajišťuje poskytnutí zdravotních služeb, poskytuje poradenství dítěti, jeho rodičům nebo osobám odpovědným za výchovu dítěte. Dále zajišťuje pomoc při přípravě dětí na školní vyučování a doprovod dětí do školy, vytváří podmínky pro zájmovou činnost dětí, je povinno poskytovat dítěti odbornou péči prostřednictvím sociálního pracovníka a psychologa. Je povinno spolupracovat s rodinou dítěte a poskytnout této rodině pomoc při vyřizování a zajišťování záležitostí týkajících se dítěte, zajistit jim terapii, nácvik rodičovských a dalších dovedností, které rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte nezbytně potřebuje pro péči a výchovu dítěte, a to v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte zpracovaným orgánem sociálně-právní ochrany. A v neposlední řadě je povinno vydat vnitřní řád. Stejný paragraf také upravuje práva a povinnosti ředitelů takovýchto zařízení.

2. 7. 1. 1. Práva a povinnosti ředitele zařízení

Práva a povinnosti ředitelů ZDVOP nebyly dosud právně zakotveny.

Ředitel zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je:

A) oprávněn:

- zakázat nebo přerušit návštěvu rodičů nebo jiných osob v zařízení v případě jejich nevhodného chování, které by nepříznivě působilo na výchovu dětí, jde-li o děti umístěné na základě rozhodnutí soudu,
- být přítomen při otevření listovní nebo balíkové zásilky dítětem, pokud je důvodné podezření, že zásilka má z výchovného hlediska závadný obsah nebo by mohla ohrozit zdraví či bezpečnost dětí, a uschovat ji na dobu omezenou dnem propuštění dítěte ze zařízení, a provést o tom záznam do spisové dokumentace o dítěti,
- převzít od dítěte do dočasné úschovy finanční hotovost a předměty ohrožující výchovu, zdraví či bezpečnost dětí a v odůvodněných případech i cenné předměty; písemný zápis

o převzetí a jeho důvodech ověřený ředitelem, dalším odborným pracovníkem zařízení a dítětem je založen do spisové dokumentace o dítěti,

- povolit dětem, které jsou v zařízení na žádost obecního úřadu obce s rozšířenou působností, cestovat bez dozoru mimo zařízení do místa pobytu rodičů nebo jiných fyzických osob,
- zastoupit dítě v běžných záležitostech,
- nařídit vyšetření dítěte, zda není pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky.

B) povinen:

- seznámit dítě s jeho právy a povinnostmi,
- předat dítě podle rozhodnutí příslušného orgánu do péče budoucího osvojitele nebo pěstouna,
- dát příslušnému soudu podnět ke zrušení umístění dítěte v zařízení, pokud pominuly důvody pro další pobyt dítěte v tomto zařízení, a vyrozumět o tom příslušný orgán sociálně-právní ochrany,
- dát příslušnému soudu podnět k úpravě styku rodičů nebo jiných osob s dítětem v zařízení, vyžaduje-li to zájem dítěte, a vyrozumět o tom příslušný orgán sociálně-právní ochrany,
- podávat informace o dítěti zákonným zástupcům, jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte nebo orgánům sociálně-právní ochrany na jejich žádost,
- projednat předem opatření zásadní důležitosti s dítětem, s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti, a se zákonnými zástupci dítěte, nehrozí-li nebezpečí z prodlení, a bezodkladně je informovat o provedeném opatření; nejsou-li zákonní zástupci dosažitelní, dát soudu podnět k ustanovení opatrovníka,
- propustit dítě poté, co se dozvěděl o rozhodnutí soudu, kterým bylo zrušeno svěřeni dítěte do zařízení, ne však dříve, než dítě převezme osoba odpovědná za jeho výchovu.

Nadřízeným správním orgánem ředitele je krajský úřad, v jehož obvodu se nachází adresa sídla zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Zástupce ředitele určuje zřizovatel zařízení. ZDVOP může vykovávat činnost jen v objektu nebo prostorách, které umožňují zajištění přijetí dítěte, ubytování a přípravu dětí na školní vyučování, stravování, zájmovou a další činnost ve volném čase.

Dítě v tomto zařízení může být přemístěno do jiného takového zařízení pouze se souhlasem takového subjektu, na jehož žádost je dítěte v zařízení umístěno. Pokud se jedná

o nemožnost zajistit dítě z vážných provozních důvodů a přemístění nesnese odklad, musí zařízení bezodkladně uvědomit dané osoby a důvody přemístění.

Příspěvek na úhradu pobytu a péče hradí rodiče dítěte nebo rodič, kterému bylo dítě rozhodnutím soudu svěřeno do výchovy, popřípadě jiná osoba povinná výživou dítěte, nezletilý rodič umístěný společně s dítětem v takovém zařízení či příjemce sirotčího důchodu oboustranně osiřelého dítěte. Výši příspěvku v jednotlivých případech stanoví ředitel zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc rozhodnutím (nejvýše však může být 1,6 násobek životního minima).

Zřizovatel ZDVOP získává státní příspěvek za pobyt a péči poskytovanou nezletilému dítěti v daném zařízení na základě rozhodnutí soudu nebo na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Tento příspěvek musí být využit výhradně v tom zařízení, ve kterém je dané dítě umístěné. Za každé dítě náleží měsíční příspěvek 22 800 Kč. Uvedená částka se snižuje, pokud dítě tráví 2 po sobě jdoucí dny mimo zařízení (dříve se částka nesnižovala, i když bylo dítě dlouhodoběji mimo zařízení).

Praktická část

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na zjišťování postojů pracovníků oddělení sociálně-právní ochrany dětí v jednotlivých obcích s rozšířenou působností k novele.

3. Cíl praktické části

Cílem praktické části je zjistit, co si o jednotlivých změnách, ale i celkově o novele zákona myslí pracovníci, kteří ji využívají, tedy pracovníci OSPOD. Kromě obecných otázek, které mají za cíl popsat výzkumný vzorek, byly kladeny i otázky na nejzásadnější změny, které byly výše popsány v teoretické části.

3. 1. Stanovené hypotézy

Před rozesláním dotazníků byly stanoveny 3 následující hypotézy.

H1: Pracovníci vidí ve vytváření individuálních plánů spíše administrativní zátěž než přínos.

H2: Pracovníci oddělení sociálně-právní ochrany dětí považují za největší riziko pěstounské péče na přechodnou dobu, možnost zneužití pěstouny z finančních důvodů.

H3: Případové konference jsou pořádány převážně ze zákonně nařízených důvodů.

4. Použité metody a zpracování

K výzkumu bylo využito kvantitativního výzkumu pomocí deduktivní metody. Deduktivní metoda vychází z teorie nebo z obecně formulovaného problému. (Disman 2002) Proběhlo třídění 1. stupně. Byl vytvořen standardizovaný dotazník, který měl 15 otázek. Otázky byly především otevřené, aby podchytily co nejvíce názorů jednotlivých pracovníků. Všechny odpovědi byly jednotlivě vyhodnocené.

Na internetových stránkách jednotlivých obcí s rozšířenou působností jsem vyhledala e-mailové adresy sociálních pracovníků OSPODU, na které jsem rozeslala odkaz na dotazník utvořený na internetových stránkách <http://login.oursurvey.biz/>. U Železného Brodu a Frýdlantu nad Ostravicí se mi nepodařilo z internetových stránek zjistit e-mailové adresy na kontaktní pracovníky. Celkem bylo odesláno 1843 odkazů na dotazník, z toho se 37 vrátilo,

jako nedoručitelné, 44 lidí napsalo, že odpovědět nechtějí nebo nemají potřebné kompetence (na některých stránkách nemají přesně uvedené, jaké funkce kdo na úřadu zastává). Dotazník tedy vyplnilo 378 respondentů, nicméně se počty reálných odpovědí mohou lišit v závislosti buď na vícečetných odpovědích, nebo z důvodu nevyplnění (přesná čísla získaných odpovědí jsou uvedeny v tabulkách v přílohách).

Otázky v dotazníku byly uspořádány následovně: 1. pohlaví; 2. kraj; 3. nejvyšší dosažené vzdělání; 4. délka praxe; 5. Které změny v zákoně č. 359/1999 Sb. vítáte a proč?; 6. Je nějaké opatření/ustanovení, které v novele z.č. 359/1999 postrádáte?; 7. Potřebovalo by vaše oddělení více pracovníků?; 8. V čem vidíte výhody pěstounství na přechodnou dobu?; 9. V čem vidíte rizika pěstounství na přechodnou dobu?; 10. Jak hodnotíte zavedení individuálního plánu ochrany dítěte?; 11. Jakou metodiku pro IPOD využíváte?; 12. Využíváte případových konferencí?; 13. Pokud ano, pro jaké situace jste případovou konferencí využili?; 14. Jaké obtíže jste při realizaci případových konferencí zaznamenali?; 15. Považujete za přínosné zpřísnění pravidel pro zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc dle novely z. č. 359/1999 Sb.?

5. Výsledky výzkumu

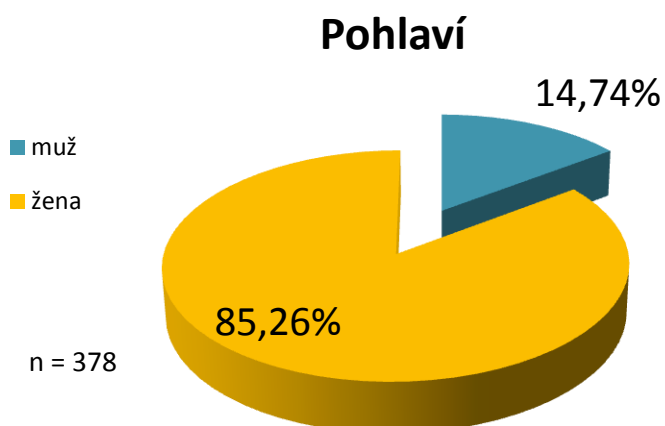
5. 1. Popis výzkumného vzorku

Úvodní čtyři otázky dotazníku se týkaly demografických údajů. Konkrétně šlo o pohlaví a kraj, ve kterém pracují, nejvyšší dosažené vzdělání a délka praxe. U těchto otázek je nižší možnost odpovědi, takže je k jednotlivým otázkám často utvořen i graf, pro lepší vizuální představivost.

5. 1. 1. Pohlaví

První otázka byla o určení pohlaví pracovníků OSPOD. Z celkového počtu odpovědí (378), odpovědělo 323 žen a 55 mužů. Procentuální graf je vidět níže.

Graf č. 1 - Pohlaví respondentů

5. 1. 2. Kraj

Další otázka se týkala kraje, ve kterém daný člověk pracuje. Respondenti vybírali z 13 krajů a z Prahy. Nejvíce lidí odpovědělo z Moravskoslezského kraje (40) a nejméně z Karlovarského kraje (10). Přesná čísla jsou v následujícím grafu.

Graf č. 2 - Kraj, ve kterém respondenti pracují

5. 1. 3. Nejvyšší dosažené vzdělání

Třetí otázka se týkala nejvyššího dosaženého vzdělání, pokud se jedná o vysokoškolské vzdělání, měl být uveden i titul. Nejčastějším vzděláním je vysokoškolské s titulem Bc., které má celých 145 dotazovaných. Docela vysoké číslo se také objevilo u vzdělání střední s maturitou (32). A 8 respondentů tuto otázku vynechalo. Z uvedených odpovědí vyplývá, že 32 pracovníků má neodpovídající vzdělání pro výkon svého povolání. Toto vzdělání ovšem může být doplněno 200 hodinovým vzděláním, které uvedl jeden respondent se středoškolským vzděláním.

Tabulka č. 3 – Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet
Nevyplněno	8
Bc.	145
Bc. a Ing.	2
DiS.	47
Mgr.	120
Ing.	10
Ing, Mgr.	1
Střední škola s maturitou	32
Mgr.,JUDr.	1
Nástavbové studium	4
PhDr.	2
Sociálně právní akademie	1
Vyšší odborná škola nedostudovaná	5
Celkem	378

5. 1. 4. Délka praxe

Při dotazu na délku praxe jsem se setkala se širokou škálou odpovědí. Pro lepší přehlednost odpovědí jsem stanovila rozmezí 0-5 let, 5,5-10 let, 11-15 let, 16-20 let, 21-25 let, 26-30 let, 31-35 let a poslední kategorie byla nevyplněných.

Tabulka č. 4 – Délka praxe respondentů

Délka praxe	Počet odpovědí	Procenta
0-5 let	90	24%
5,5-10 let	90	24%
11-15 let	61	16%
16-20 let	70	18%
21-25 let	38	10%
26-30 let	14	4%
31-35 let	8	2%
Nevyplněno	7	2%
Celkem	378	100%

5. 2. Vybraná zjištění

Druhá část dotazníku se věnovala už konkrétně zákona č. 359/1999 Sb.. Kromě prvních dvou otázek, které byly zaměřeny obecně, byla každá další otázka zacílena na konkrétní změnu v daném zákoně. U každé otázky je vybrán zástupce nejčtenějších odpovědí a pro zajímavost jsou doplněné konkrétními odpověďmi. U těchto odpovědí je v závorce uvedeno číslo respondenta, který takto odpověděl. Kompletní seznam respondentů je uveden v tabulce v příloze č. 3 (Seznam respondentů).

5. 2. 1. Které změny v zákoně č. 359/1999 Sb. vítáte a proč?

V pořadí pátá otázka v dotazníku zněla: Které změny v zákoně číslo 359/1999 Sb. vítáte a proč? Na tuto otázku odpovědělo 355 lidí (tedy 23 lidí odpověď nevyplnilo).

Nejvíce kladných změn je vítáno v oblasti náhradní rodinné péče, konkrétně šlo o 87 odpovědí (z toho 27 bylo konkrétně o změnách v pěstounské péči na přechodnou dobu). Jeden respondent odpověděl následovně: *Pěstounskou péči na přechodnou dobu - pro zdravé novorozence přínosem, vytváření základů citového vývoje, dále navýšení dávek pěstounské péče - předchozí výše nepokryla potřeby dětí, pěstouni je hradily ze svých příjmů, uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče.* (Respondent č. 24)

Odpověď, že nevitají žádné změny v daném zákoně, uvedlo 59 respondentů. Jedna takto vyznívající odpověď byla: *Nevítám žádné změny, podle mého názoru to zákonu spíše uškodilo, stávají se z nás úředníci, co přepisují spisy do dalších a dalších papírů.* (Respondent č. 103)

Další velmi silně zastoupenou odpovědí bylo vytvoření případových konferencí. Vítanou změnou jsou konference pro 53 pracovníků. Jedním z důvodů, proč právě případovou konferenci vítají, bylo: *Případovou konferenci - v některých složitých případech je to přínosem, když oba rodiče najednou slyší fakta od všech zainteresovaných složek, rovněž je výhodou to, že se jasně dohodnou pravidla s oběma rodiči.* (Respondent č. 50) V odpovědi, kde se objevovala případová konference, byl velmi často s ní napsán i individuální plán ochrany dítěte (38 pracovníků se o něm zmínilo).

Mezi další odpovědi patřilo:

- Možnost nařízení pobytu ve Středisku výchovné péče soudem - vítám to proto, že u některých jedinců je takovýto pobyt nutný, není třeba hned nařizovat ústavní výchovu, jinak je pobyt ve SVP dobrovolný. (Respondent č. 259)

- V případě, když je dítě svěřené do pěstounské péče a je trvale hlášeno v mém obvodu, ale fakticky žije na druhé straně republiky, mohu již požádat příslušnou pracovníci o realizaci sociálního šetření-efektivní sociální práce s rodinou, časová i finanční úleva. (Respondent č. 287)

- Zejména to, že zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nemůžou bez rozhodnutí soudu přemístit nezletilé děti do jiného zařízení, pokud je toto dítě v ZDVOP na základě rozsudku soudu. Dříve toto ZDVOP dělaly, především Klokánek. (Respondent č. 305)

- Neziskové organizace jako doprovázející organizace pěstounských rodin, protože OSPOD je neúměrně zatěžován. (Respondent č. 150)

- Všechny, protože reagují na potřeby praxe a nový styl práce zvláště s pěstouny. (Respondent č. 294)

Celý seznam odpovědí i s přesnými čísly, je v tabulce v příloze č. 4 A.

5. 2. 2. Je nějaké opatření/ustanovení, které v novele z. č. 359/1999 postrádáte?

Následující otázka měla větší množství odpovědí, některé odpovědi byly shrnuty do jednoho pojmu. Pod ustanoveními týkající se pěstounské péče byly návrhy na pravidla pro užívání příspěvku pro pěstouny, dohoda o výkonu pěstounské péče (pokud neplní, nejsou žádné sankce), jasné podmínky svěřeni dítěte do pěstounské péče (dále jen "PP"), sankce při neplnění povinností pěstouna (u vzdělávání), důkladné sledování výkonu PP soudem, PP u prarodičů (jiná pravidla než "cizí" PP), pěstounská péče na přechodnou dobu- ojedinělá možnost prodloužení doby, větší pravomoci pěstounů. Mezi postrádající ustanovení patřila také práce s rodiči, konkrétně jak je motivovat ke spolupráci, možnost institucionálně nařízené spolupráce s rodiči, více pravomocí pro sankcionování nespolupracující rodiny, nařízení lékařské péče rodičům, práce s rodiči nerespektujícími zájem dítěte, povinné vzdělávání rodičů, přesně definovaná míra rodičovské odpovědnosti. Při zmínce o výchovných opatřeních byly návrhy na zavedení sankcí při neplnění, více možností výchovných opatření, omezení výchovných opatření či zrušení výchovného opatření.

Příklady odpovědí:

- § 29 sledování výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy 2) a) návštěvu musí vykonávat pouze zaměstnanec obecního úřadu s rozšířenou působností, kde má dítě trvalé bydliště - nelze požádat o zástup, což je někdy velmi neekonomické. (Respondent č. 276)
- Aby byla soudní jednání ohledně úpravy poměrů k dětem, pokud se rodiče nedohodnou, zpoplatněná. (Respondent č. 323)
- Co lze a nelze proplácet ze státního příspěvku na výkon PP - každý si dělá po svém. (Respondent č. 236)
- Postihy rodičů jiné než pokuty za nespolečnost, které se stejně neukládají z finančních důvodů, možnost psychiatrických vyšetření rodičů při podezření na hraniční osobnost, psychopatii. (Respondent č. 45)
- Opatření ne, ale nedostatek míst například ve střediscích výchovné péče, chybí absolutně pomoc při práci s drogově závislými dětmi - kam s nimi? Detox a co pak? Výchovný ústav ani DPL nejsou příliš vhodná zařízení. (Respondent č. 215)
- Nevím, většinou na to přijdeme, když řešíme nějaký případ. (Respondent č. 263)
- Dohoda o výkonu PP - pokud pěstoun neplní dohodu, nejsou sankce. Výpověď dohody nic neřeší. (Respondent č. 298)
- Chybí návaznost na dávkové systémy - nedostatek peněz či bytové problémy není důvodem k ústavní výchově - ale co s tím, lidi práci neseženou, dávky nemusí dostat - nesplní podmínky a děti budou trpět. (Respondent č. 280)
- Jednoznačnější úpravu podmínek pro svěřování dětí do výchovy jiné osoby a do pěstounské péče. Zákon sice umožňuje oba způsoby, ale nestanoví jednoznačně podmínky svěřování a rozdíly, v praxi je pak postupováno nejednotně. (Respondent č. 309)
- Posílení práv dětí, novela vyznívá tak, že je povýšena biologická rodina nad zájem dítěte samotného. (Respondent č. 303)
- Ustanovení jak pracovat, respektive nepracovat s rodinou, která o dítě nemá zájem, OSPOD musí neustále jakoby "vnucovat" dítě i někomu, kdo o něj nestojí, než může činit další kroky ve prospěch dítěte. - viz. pátrání po rodičích, atd. (Respondent č. 132)

Celý seznam odpovědí i s přesnými čísly, je v tabulce v příloze č. 4 B.

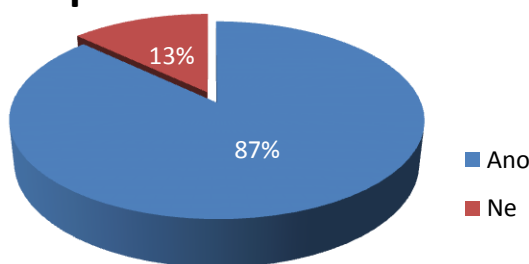

5. 2. 3. *Potřebovalo by vaše oddělení více pracovníků?*

Na tuto otázku byla možnost výběru buď ano nebo ne. Pro Ano se vyslovilo celých 87 % (tedy 330 odpovídajících), a pro Ne 13 % (tedy 48 odpovídajících). Následující graf ukazuje tato čísla.

Graf č. 3 – Potřebovalo by Vaše oddělení více pracovníků?

Potřebovalo by Vaše oddělení více pracovníků?

n = 378

5. 2. 4. *Pěstounská péče – V čem vidíte výhody pěstounství na přechodnou dobu?*

Další dvě otázky se týkali pěstounské péče na přechodnou dobu a jejich výhod a rizik. Nejdříve byla otázka na výhody pěstounské péče na přechodnou dobu. Nejvíce odpovědi se týkalo toho, že děti nemusí díky pěstounské péči na přechodnou dobu do ústavní péče respektive, že jsou v rodinném prostředí. Takto formulovalo svou odpověď 153 pracovníků. Druhou nejvíce zastoupenou odpovědí bylo, že v ničem výhody nevidí (77 odpovědí). Často také bylo zmíněno, že tato forma je dobrá jen pro některé případy, obzvláště u malých dětí či při krátkodobé mimořádné události (rodič jde do nemocnice apod.). Celkem 22x bylo zmíněno, že děti tím získají citovou vazbu. Příklady dalších odpovědí:

- Jeden konkrétní člověk je stále nablízku dítěti, nestřídají se u něj další pracovníci, po ukončení pěstounství mohou stále zůstat v kontaktu, kdy pěstoun na přechodnou dobu se snaží rodině dále pomoci, při úspěšné sanaci rodiny či nalezení vhodného příbuzného. (Respondent č. 288)

- Možnost řešení situace v rodině, je časový rámec předem vymezen, kdy musí rodiče pracovat na tom, aby zlepšili své poměry tak, aby mohli péči o dítě převzít. (Respondent č. 101)

- V ničem, dítě si zvykne a pak jde zase pryč, jak si potom dítě může vytvořit citovou vazbu, já se domnívám, že se stává citově oploštěné a následně výchovně problémové, neví, kam patří, ale takto to náš stát chce, jen nevím, kam toto všechno povede. (Respondent č. 65)

- Výhody nespatřuji, protože pěstouni na přechodnou dobu téměř nejsou, nebo nemají zájem o děti od 8 let výše. (Respondent č. 372)

Přehled všech odpovědí i s konkrétními čísly je v tabulce v příloze č. 4 C.

5. 2. 5. V čem vidíte rizika pěstounství na přechodnou dobu?

Naopak rizika pěstounské péče na přechodnou dobu zjišťovala otázka číslo 11. Zde byla nejčastější odpovědí, že rizikem je především citové pouto, které se vytvoří mezi dítětem a pěstouny a které je poté přetrháno (139 odpovědí). Jako další riziko byla uvedena možnost zneužití pěstouny/žadatelí, kteří by pěstounství vykonávali z finančních důvodů (55 odpovědí), tato odpověď byla často podpořena přímou zkušeností s tímto jednáním. Celkem 38x bylo napsáno, že je nedostatek pěstounů a že ne vždycky mají kvalitní vzdělání (49 odpovědí). Mezi četnější odpovědi také patřilo riziko častého střídání pěstounů (43 odpovědí). Několikrát (konkrétně 16x) se objevila odpověď o problematice časového ohraničení pěstounství na přechodnou dobu, přičemž části se zdá tato doba dlouhá (kvůli citové vazbě) a části krátká (dlouhá soudní jednání). Zde jsou příklady některých odpovědí:

- Největší riziko vidím v žadatelích, kteří se na našem oddělení o práci ucházejí. Většinou všichni hned řeknou, že nemají práci a tak to berou jako možnost výdělku (žádné vzdělání, žádné zkušenosti). (Respondent č. 103)

- Krátká doba 1 roku, navázání dítěte na pěstouna, nedostatek specializovaných pěstounů (např. psychiatrické děti, postižené děti) nebo pro starší děti a to v každém kraji!!! (Respondent č. 261)

- Nezvládnou problémovější děti, tj. často jsou pak střídáni (dle zkušeností ze západní Evropy např. i 15-20x za rok!). (Respondent č. 114)

- Realizace pěstounské péče na přechodnou dobu je možné pouze po dobu jednoho roku, ale v případě složitých kauz se rozhodnutí soudu může protáhnout i přes rok a pak by se dítě muselo vrátit zpět do ústavní výchovy. (Respondent č. 232)

- Riziko - vytvoření pouta mezi pěstounem a dítětem - a pak najednou přichází změna. Také, že PPD si chtějí brát a připravují se pro nejmenší děti. Jsou však děti větší a dospívající, které se v tíživé situaci ocitnou a ty nemají možnost jít do PPD. (Respondent č. 222)

- U rané péče - zdravotní rizika, která nejsou pěstouni (a ani praktičtí pediatři) schopni rozpoznat (alkoholový či drogový abusus, nesledovaná těhotenství, genetické poruchy apod.). (Respondent č. 339)

Přehled nejčastějších odpovědí je v tabulce č. 5 a všechny odpovědi i s konkrétními jsou zaznamenány v tabulce v příloze č. 4 D.

Tabulka č. 5 - Nejčastější odpovědi na otázku č. 9

Nejčastější odpovědi	Počet
Citové pouto, které se přetrhne (oboustranně)	139
Možnost zneužití pěstouny (finance)	55
Nedostatečné/nekvalitní vzdělání pěstounů	49
Časté střídání pěstounů	43
Nedostatek pěstounů	38

5. 2. 6. Individuální plánování- Jak hodnotíte zavedení Individuálního plánu ochrany dítěte?

Následující dvě otázky se týkaly individuálního plánování, tvoření Individuálního plánu ochrany dítěte a metodiku, kterou pracovníci využívají. Při zhodnocení zavedení individuálního plánu bylo nejčastější odpovědí, že přináší byrokratickou či časovou zátěž (96 odpovědí), ale stejný počet odpovědí měla i reakce, že IPOD je pozitivní. I přesto vyznívají odpovědi celkově spíše negativně pro IPOD. Většina odpovídajících vítá tento plán, ale s určitými výhradami (např. kdyby bylo dost pracovníků, více navazujících služeb). Mnoho respondentů odpovídalo, že IPOD není nic nového, že už s ním pracovali dříve, akorát se novelou pojmenoval a má pravidla (42 odpovědí). Že je tento plán účelný jen v určitých (závažných) případech se v odpovědích objevilo celkem 20x, především u dětí týraných či problémových. Příklady konkrétních odpovědí jsou uvedeny zde:

- I přes značnou časovou náročnost a mnohdy zbytečnou administrativu se jedná o zlepšení přehledu o aktivitách OSPODU a odborník, který do spisu nahlédne má mnohem více kvalitních informací o dítěti a o práci s rodinou. (Respondent č. 270)

- Časově náročné, ale někdy dobrý důvod se nad situací dítěte zamyslet a hledat různá východiska. (Respondent č. 265)

- IPOD je potřebný, ale jsou zde požadovány informace, které z pozice sociální pracovníce nejsme schopny dostatečně profesionálně vyplnit. Bohužel nejsme odborníci - lékaři, psychologové, psychiatři atd. (Respondent č. 170)

- Je naprosto zbytečný a zdržuje od samotné a přímé práce s rodinou. S rodinou se dokážeme dohodnout na spolupráci i bez individuálního plánu. (Respondent č. 81)

- Je to jen písemná forma toho, co dosud fungovalo v rámci sepsaných protokolů a ústního jednání s klientem. IPOD více zplnomocňuje děti cíleně na sobě pracovat. (Respondent č. 282)

- Musím říct, že celkem pozitivně, i když ze začátku jsme z toho měli strach. Je ale stále hodně nejasností kdy plány dělat, problémy když rodina nespolupracuje, řada pracovníků ještě nebyla ani řádně proškolená. (Respondent č. 83)

- Patří rozhodně do okruhu dětí s CAN. Měly by být ale všude, což není to v současných podmínkách reálné. Upřednostnila bych nejprve jednotný informační systém pro OSPOD v celé republice a pak jednotila práci v nich. Doporučení MPSV jsou doporučení a praxe se liší. (Respondent č. 235)

- Určité věci jsou v IPOD dobré (např. zpráva od psychologa), ale velmi mnoho věcí se v IPOD opakuje. Také se domnívám, že se u problémových dětí nedá přesně stanovit cíl, do kdy má co splnit. (Respondent č. 304)

- V praxi to již fungovalo v rámci případových konferencí, nyní přibylo byrokracie, i když shrnutí pro nově příchozího pracovníka může mít přínos. (Respondent č. 163)

Přehled nejčastějších odpovědí je v tabulce č. 6 a všechny odpovědi i s konkrétními čísly jsou v tabulce v příloze č. 4 E.

Tabulka č. 6 - Nejčastější odpovědi na otázku č. 10

Nejčastější odpovědi	Počet
Byrokratické/časové zatížení	96
IPOD je přínosný	96
Nic nového, dělali jsme i před novelou	42
IPOD je zcela zbytečný	39
Dobrá myšlenka, horší praxe	25

5. 2. 7. Jakou metodiku pro Individuální plán ochrany dítěte využíváte?

Druhá otázka týkající se individuálního plánování, byla zacílena na metodiku. Odpovídající měli říci, s jakou metodikou pracují. Nejvíce je dle tohoto dotazníku pracováno s metodikou od Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), podle Ministerstva pracuje 144

odpovídajících. Velké zastoupení (94 odpovědí) měla také odpověď, že využívají vlastní metodiku. Na třetím místě s nejvíce odpověďmi se umístily různé zdroje (44 odpovědí). V této odpovědi buď uváděli jen, že využívají různé zdroje a nebo je konkrétně vyjmenovali. K těmto zdrojům patřili především MPSV, Lumos, kraj, Šance dětem, Rozum a cit, SIDRO, o.s. Člověk hledá člověka, odborná literatura, o.s. Latus, Amalthea, nadace Sirius nebo materiály od Radka Ptáčka a Hany Kuželové. Pro názornou ukázkou jsem vybrala několik odpovědí:

- Čerpáme z různých zdrojů, absolvovali jsme školení pořádané MPSV neziskovou organizací LUMOS, chodíme na pravidelná školení. (Respondent č. 377)

- MPSV- vyhodnocovací formulář, IPOD+ průvodce k vyhodnocování situace dítěte. Na děti kojeneckého věku používám formulář od Amalthea. (Respondent č. 30)

- Stránky MPSV, Magistrátu hl.m.Prahy, zkušenosti kolegů z ostatních obvodů, NNO, vlastní časové možnosti a zkušenosti, informace z webových stránek zúčastněných organizací. (Respondent č. 193)

- Všechny, které jsou k dispozici včetně skotského modelu. Vytvořili jsme si vlastní formulář za inspirace jiných metodik. (Respondent č. 91)

- Vyčetli jsme si různé metodiky a z každé jsme si vzali něco užitečného a stále hledáme konečnou verzi, vzájemně si ukazujeme vytvořené IPOD a diskutujeme nad tím. Dobrá metodika byla od Siriuse. (Respondent č. 238)

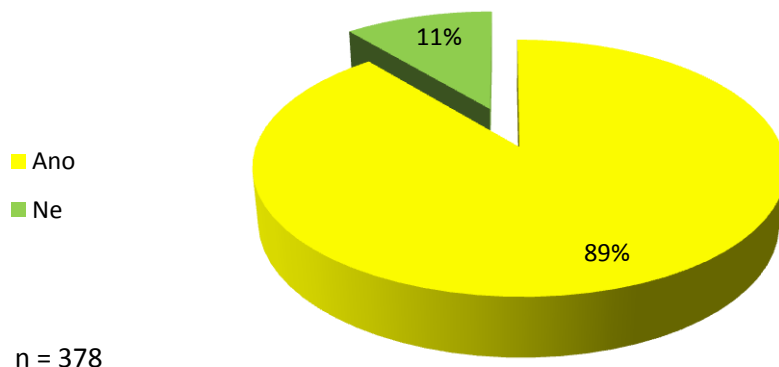
Přehled všech odpovědí i s konkrétními čísly je v tabulce v příloze č. 4 F.

5. 2. 8. Případové konference- Využíváte případových konferencí?

Následující tři otázky se týkaly případových konferencí a úzce spolu souviseli. V první jsem se dotazovala, zde vůbec daný pracovník využívá těchto konferencí. Celých 336 pracovníků odpovědělo, že ano a zbylých 42, že je nevyužívají. Pro názornou ukázkou je přiložen i graf s procentuálním vyjádřením.

Graf č. 4 – Využíváte případových konferencí?

Využíváte případových konferencí?

5. 2. 9. Pokud ano, pro jakou situaci jste případovou konferenci využili?

Na předchozí otázku navazoval tento dotaz ohledně toho, v jakých situacích případovou konferenci využili. Pro zjednodušení vyhodnocení, jsem se snažila odpovědi co nejvíce shrnout pod různé pojmy (viz. tabulka v příloze č. 4 G). Pod pojmem náhradní rodinná péče (40 odpovědí) jsou shrnuty situace jako je: umístění dítěte do NRP (pěstounská péče, péče jiné fyzické osoby než je rodič), selhávání pěstounské péče a ukončení pěstounské péče. Pod ústavní výchovou (139 odpovědí) jsou skryty případy především: zabránění ústavní výchově a návrh na zrušení této výchovy. Dalším pojmem je nefunkční rodina (70 odpovědí), zde jsem zahrнула alkohol či drogy v rodině, finanční situace rodiny, špatné bytové podmínky rodiny, zanedbávání a týrání, noční odchody jednoho z rodičů apod. Velmi častým důvodem případových konferencí byly také výchovné problémy dětí (89 odpovědí). Příklady odpovědí:

- *Dítě v ústavu, jak dál postupovat v jeho případě, dále pak několik konferencí v případě zanedbávání povinné školní docházky (dětí 12-14 leté), případ špatné péče rodičů o dítě - alkohol rodičů + problémy ve škole. (Respondent č. 358)*

- *Poslední záchrana před ÚV, výrazné výchovné problémy ve škole, dítě vhodné do PP. (Respondent č. 374)*

- Pro mnoho situací. Za poslední tři roky jsme měli cca 50 případových konferencí. Využíváme je jak pro případy hrozící ústavní výchovy, výchovné problémy, multiproblémové rodiny, pěstounskou péči atd. (Respondent č. 91)

- Před možným odebráním dítěte z rodiny, při realizaci styku dítětem s druhým rodičem, při kontaktu dítěte z NRP s biologickým rodičem. (Respondent č. 238)

- Rodiče drogově závislí a jejich dítě (děti) v ústavním zařízení - stanovení kroků, které jsou potřeba k návratu dětí do domácího prostředí. (Respondent č. 239)

- Rozvodová situace (spor o děti), vrácení dítěte do péče matce po absolvované protidrogové léčbě, svěřeni dítěte do péče prarodičům atd. Využíváme často, vždy při změně výchovného prostředí dítěte. (Respondent č. 323)

- Složitou, nepřehlednou. Pokud se situace zasekne a mám dojem, že s nikým a ničím nemohu hnout, že je vše neustále dokolečka atd. Po PK se prostě vždy něco stane, něco změní a je možno pokračovat. Nikdy si předem neříkám, jakou mám představu o výsledku. (Respondent č. 312)

5. 2. 10. Jaké obtíže jste při realizaci případových konferencí zaznamenali?

I předposlední otázka se týkala případových konferencí a to konkrétně toho, jaké potíže při realizaci případových konferencí pracovníci zaznamenali. Nejčastější potíží bylo sehnat potřebné odborníky (69 odpovědí), ať už z nedostatku jejich času či z jejich neochoty spolupráce. Na druhém místě se umístila odpověď, že žádné problémy dosud nezaznamenali (65 odpovědí). Častým problémem je také slabá motivace rodičů (52 odpovědí), kteří případovou konferenci obvykle berou jen jako nutné zlo. S předchozími odpověďmi souvisí následující, kde 46 pracovníků zmínilo, že je velmi těžké domluvit se na termínu, vzhledem k vyčerpání odborníků či vzhledem k nutnosti svolat případovou konferenci velmi narychlo. Mezi další odpovědi patřila časová náročnost (32x), administrativní náročnost (9x) či získání kvalitního facilitátora (25x). Příklady odpovědí:

- Administrativní náročnost, náročnost sladit termín tak, aby vyhovoval všem pozvaným, náročná je i příprava rodiny i odborníků na tuto novou formu spolupráce. (Respondent č. 258)

- Časová dostupnost všech zúčastněných (zajistit pokud je akutní PK účast všech odborníků není jednoduché), také školený facilitátor není jednoduchý sehnat, popř. uhradit, rodiny

většinou nemají finanční prostředky, nebo nechtějí hradit, hradí se tedy z OSPOD. (Respondent č. 142)

- Docela se nám daří, nejhorší je určit termín, aby se to hodilo všem zúčastněným. (Respondent č. 364)

- Nedostatek odborníků a jejich neochota se případových konferencí zúčastňovat. (Respondent č. 63)

- Nemáme nějaké větší problémy, všichni pracovníci OSPOD jsou proškoleni k případovým konferencím - jak je vést, dále k facilitaci, k problematickým případům využíváme facilitátora (psychologa), pozvání se nám dostávají - menší problém je s psychiatry. (Respondent č. 295)

- Nespolupráci rodičů - nerespektování dodržovaných cílů. (Respondent č. 50)

- Rodiče, mladiství to nebrali jako něco co by mu mohlo pomoci, spíše jako něco co je otravuje. (Respondent č. 112)

- Většinou žádné obtíže nezaznamenáváme, spolupracující organizace jsou vesměs ochotné zajistit účast, neboť jsou na případu často také zainteresované, pouze v jednom případě jsme zaznamenali neochotu na straně vedení jednoho nejmenovaného ústavního zařízení. (Respondent č. 377)

Přehled nejčastějších odpovědí je v tabulce č. 7 a všechny odpovědi i s konkrétními čísly jsou v tabulce v příloze č. 4 H.

Tabulka č. 7 – Nejčastější odpovědi na otázku č. 14

Nejčastější odpovědi	Počet
Zajištění účasti odborníků	69
Dosud žádné obtíže	65
Slabá motivace rodičů	52
Domluvení termínu konání	46
Časová náročnost	32
Absence někoho z pozvaných	28
Získání kvalitního facilitátora	25

5. 2. 11. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc-

Považujete za přínosné zpřísnění pravidel pro zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc dle novely z. č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí?

Poslední otázka dotazníku se vztahovala ke zpřísnění pravidel pro zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc dle novely daného zákona a k tomu, jestli s ní pracovníci

souhlasí či nikoli. Celkem 182 respondentů s novelou pro ZDVOP souhlasí a vidí to jako přínosné. Opačný názor mělo 85 odpovídajících. Objevily se také odpovědi, které jsou v tabulce shrnuty pod pojem ostatní: časem se ukáže, jak kde, jak v čem či záleží na úhlu pohledu (viz. tabulka č. 8 níže). Někteří svou odpověď popsali obsírněji:

- *Ano považuji. Je to prevence toho, aby si např. rodiče příliš často "odkládali" svoje děti do těchto zařízení. (Respondent č. 62)*

- *Ano. Domnívám se, že v praxi fungovala (a dosud funguje) velká nejednotnost a četné jevy, které nejsou úplně ve prospěch optimálního výkonu OSPOD. (Respondent č. 147)*

- *Částečně, je třeba, aby byl pořádek a děti netrpěly v těchto zařízeních, ale mnohá fungující zařízení rodinného typu, kdy je třeba stanovit ředitele a jeho zástupce (což jsou většinou manželé!), některá zpřísnění likvidují. (Respondent č. 160)*

- *Moc ne. Domnívám se, že by to pro ně mohlo být likvidující a my a děti je potřebujeme velice hodně. Představa, že by je snad nahradili pěstouni na přechodnou dobu, je naprosto iluzorní. Omezení ale potřebovalo některé rozhodování Klokánků, kde podle zákona by měl rozhodnout soud. (Respondent č. 312)*

- *Ne, dle mých zkušeností zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc fungují velice dobře. (Respondent č. 260)*

- *Nepovažuji, jen budou děti cestovat z jednoho zařízení do druhého. (Respondent č. 364)*

- *Všeobecně ano, nesouhlasím však se striktním omezením doby pobytu (někdy je třeba i pobyt delší - např. výkon trestu rodičů, dlouhodobá hospitalizace s následnou rehabilitací apod.). (Respondent č. 339)*

Tabulka č. 8 – Považujete za přínosné zpřísnění pravidel pro ZDVOP?

Odpověď	Počet
Ano + spíše ano	191
Ne+ spíše ne	93
Nedokážu posoudit	55
Nevyplněno	19
Ostatní	20
Celkem	378

5. 3. Ověření hypotéz

H1: Pracovníci vidí ve vytváření individuálních plánů spíše administrativní zátěž než přínos.

Tato hypotéza byla verifikována. Spíše negativně se o IPOD vyjádřilo 179 pracovníků, zatímco vyloženě pozitivně "jen" 99. Zbýlých 100 pracovníků nedokázalo přesně určit kladný nebo záporný názor na tuto změnu v novele.

H2: Pracovníci oddělení sociálně-právní ochrany dětí považují za největší riziko pěstounské péče na přechodnou dobu, možnost zneužití pěstouny z finančních důvodů.

I přes to, že 55 respondentů odpovědělo, že je to velké riziko, více zastoupenou odpovědí bylo riziko utvoření citového pouta, které bude později přetřháno (136 odpovědí). Tato hypotéza se nepotvrdila.

H3: Případové konference jsou pořádány převážně ze zákonně nařízených důvodů.

Tato hypotéza byla verifikována. Ze 496 odpovědí byla 455x popsána situace, kdy pracovníci pořádali případovou konferenci, daná zákonem.

Dvě z vytvořených hypotéz byly potvrzeny jako pravdivé. První hypotéza byla ohledně názoru na individuální plán. Velká část pracovníků se vyjadřovala o tomto plánu negativně. Přesně, jak předpokládala hypotéza, je to pro pracovníky velké administrativní a tudíž i časové zatížení. U druhé hypotézy zastínil strach z finančního obohacení pěstounů, obava z citového pouta, což ukazuje, že pracovníkům více záleží na citech dětí než na zneužívání financí. Poslední hypotéza týkající se případových konferencí zastínila pozitivní odpovědi z otázky č. 12, kde 336 lidí odpovědělo, že konference pořádá. Že se tyto konference pořádají především ze zákonných důvodů, než z vlastní iniciativy může být zapříčiněno nedostatečným zájmem odborníků účastnit se konferencí či nedostatkem času pracovníků, respektive jejich nízkým počtem na jednotlivých pracovištích. Což ostatně potvrzuje i otázka číslo 7, kde se 330 respondentů vyslovilo, že by jejich pracoviště potřebovalo více pracovníků, aby vše zvládali. Celkově lze z dotazníku vyvodit, že více pracovníků je klíčem i k pozitivnějšímu přístupu k celé novele zákona. Tento problém by však měl být vyřešen zavedením standardů do praxe, kde je stanoven počet dětí na jednoho zaměstnance.

5. 4. Diskuze

V poslední části páté kapitoly se zamyslím nad danými odpověďmi z dotazníku. U otázky pohlaví se dalo očekávat, že odpoví více žen i vzhledem k jejich většímu zastoupení na tomto oddělení. Zároveň mě ale při hledání e-mailových adres překvapilo, že na několika oddělení jsou muži i na vedoucí pozici. S ohledem na počet odpovědí z různých krajů se dalo vzhledem k přetíženosti sociálních pracovníků očekávat, že především z Karlovarského kraje nebude moc velké množství vrácených dotazníků. I přesto se jich několik sešlo. U otázky ohledně vzdělání vyvstává otázka, z jakého důvodu část respondentů neodpověděla, jestli z důvodu, že nemají potřebné vzdělání na svou profesi a nechtěli na to upozornit nebo jen neměli zájem odpovídat. Při otázce délky praxe mě nejvíce zaujalo, že se najdou i takoví pracovníci, kteří svou profesi vykonávají již 31 a více let. Pokud ale pracují opravdu jen v jedné oblasti, tak si myslím, že některé změny v novele nepřijímají snadno, protože už mají za léta své praxe nějaký zaběhnutý systém a můžou být přesvědčeni o jeho výlučné správnosti.

První otázkou o novele byli vítané změny. Zde byla velmi silně zastoupená odpověď, že nevítají žádné změny, což si myslím není zrovna správný přístup. Na všem se dá najít něco pozitivního a věřím, že alespoň nějaká změna jim v práci pomohla. Negativní přístup může mít také příčinu v tom, že novela je v praxi velmi krátkou dobu a některé změny ještě nefungují tak jak byly původně zamýšleny. Protipólem byla odpověď, že každá změna je v něčem dobrá.

I když byla následující otázka opakem k výše uvedené, tedy, které změny pracovníci postrádají, byla i zde nejvíce zastoupená odpověď nepostrádám a nic mě nenapadá. Zde si myslím, že hrála velkou roli opět přetíženost pracovníků, kteří zrovna neměli čas na dlouhé přemýšlení nad otázkou, tak zvolili cestu této odpovědi. Což se v podstatě objevilo i v jedné odpovědi, kde bylo napsáno, že pracovník o něčem ví, ale momentálně si nevzpomene, že se na to přijde vždy až u konkrétního případu. Respondenti zde psali i odpověď ano, kde ale nerozvedli, co vlastně postrádají, což může mít stejné příčiny jako u výše popsané odpovědi.

Otázka ohledně nedostatku pracovníků měla velký předpoklad, že většina respondentů odpoví, že by potřebovali více pracovníků. I když jsem u odpovědi ne očekávala menší zastoupení. Dá se předpokládat, že kdyby se tento dotazník rozesílal až v době zavedení standardů, byla by odpověď ne ještě více zastoupená.

Výhody pěstounské péče na přechodnou dobu vidí pracovníci OSPOD nejvíce v tom, že dítě nemusí do ústavní péče, což je i hlavní cíl této péče. S tím souvisí i individuální přístup k dětem, kterého se jim v ústavní péči příliš nedostává. U pěstounské péče na přechodnou dobu je ovšem prozatím nedostatek pěstounů, což provedení tohoto institutu značně stěžuje. Mezi největší rizika této péče patří dle pracovníků navázání citového pouta, které se za krátkou dobu zpřetrhá i z tohoto důvodu musí být příprava pěstounů důsledná a kvalitní. Jako možné riziko bylo uvedeno i možné zneužití pěstouny, především z důvodů finančních. Myslím si ale, že spousta lidí za tím sice vidí peníze, ale když zjistí, že to není jen o tom, že si dítě vezmou a budou jim za to chodit peníze, ale i o tom vzdělávání, tak si to rozmyslí. Čímž se eliminují zájemci se zjištěnými důvody.

U otázky ohledně IPOD jsem předpokládala, že je spíše administrativní zátěží než přínosem, jak ostatně uvádí i hypotéza č. 1. Několikrát se objevila odpověď, že pokud nejde o problémové dítě či dítě v bezproblémové náhradní péči, je IPOD zcela zbytečný a jedná se jen o formalitu. Několik pracovníků také uvedlo, že v současné době na to není čas, takže se stává, že IPOD vyplňují až dodatečně, čímž celý tento systém ztrácí smysl. Jestliže byla novela zaváděna z důvodů sjednocení práce a postupů při práci s ohroženými rodinami, není mi úplně jasné, proč není daná jedna metodika na vypracování těchto individuálních plánů. Z otázky ohledně metodiky IPOD také vyplývá, že si ji zaměstnanci utváří i sami, což zase vede k nejednotnosti práce. Mohly by být například určité stupně IPOD, které by byli jiné pro méně ohrožené děti, děti například týrané či děti v náhradní rodinné péči a u každého stupně by se vyžadovaly trochu jiné informace.

Případové konference dle dotazníku využívá 89% dotázaných. Že jsou pořádány především ze zákonných důvodů, je uvedeno již výše. Tyto případové konference jsou dle mého názoru velmi přínosné, a jak respondenti sami uvádějí, využívají ji i v situaci kdy už nevědí kudy kam. Domnívám se, že případová konference může být novým impulzem jak pro rodiče, tak třeba i děti, aby svou situaci vylepšili či zabránili, aby jim bylo dítě odebráno. Potíže, které pracovníci zaznamenali během případových konferencí, je především neochota ze strany odborníků. Je velmi obtížné sehnat potřebné odborníky, především v malých městech, kde je třeba jen jeden dětský psychiatr a nemůže vše stíhat. S čímž souvisí i nesnadné sjednávání termínu na konání případové konference, aby vyhovoval všem, kteří se jí mají účastnit.

Poslední otázka se týkala ZDVOP. Vítané zpřísnění pravidel těchto zařízení je to pro velkou část respondentů. To, že čtyři pracovníci odpověděli, že nevidí rozdíly, svědčí buď

o tom, že zákon předtím neznali nebo neznají novelu, protože změny jsou evidentní. Domnívám se, že novela v této části je velmi přínosná, především v omezení počtu dětí i v omezení doby pobytu v tomto zařízení. ZDVOP má být pomoc v krizové situaci a ne dlouhodobě.

Závěr

Předložená bakalářská práce se zabývala vlivem novely zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí na činnost pracovníků OSPOD.

V teoretické části byly vysvětleny základní pojmy, které se sociálně-právní ochranou dětí souvisejí, jako na koho se tato ochrana vztahuje a kdo ji provádí. Dále byly popsány zásadní změny v dané novele. Větší prostor byl věnován náhradní rodinné péči, protože tato péče může v budoucnu z velké části nahradit ústavní výchovu, a tak jí je potřeba věnovat velkou pozornost, aby nedocházelo ke zneužívání této péče. Zmíněny byly také změny ohledně individuálního plánování, případových konferencí či standardů kvality.

V praktické části byly pomocí dotazníků zjištěny názory jednotlivých pracovníků na novelu. Největší vliv má tato novela asi v tom, že je pro pracovníky velmi časově i administrativně náročná a tak i zamýšlené dobré myšlenky, se mohou jevit jako zatěžující. Možným klíčem k vyřešení, by bylo posílení pracovníků na oddělení sociálně-právní ochrany dětí, ať už o sociální pracovníky, či o administrativní pracovníky, u kterých nejsou tak vysoké nároky na vzdělání v této oblasti a umožnili by sociálním pracovníkům více přímé práce s klienty.

Bakalářská práce byla obohacující především v porozumění tomuto zákonu. Některé odpovědi v dotazníku byli inspirující a nutí k zamyšlení nad vyřčenou myšlenkou, protože pracovníci jsou se zákonem v nejužším kontaktu, takže nejlépe vědí, kde se jaký problém nachází a co je naopak bez potíží.

Při vypracování této práce se nevyskytly žádné větší problémy. Na některých internetových stránkách bylo obtížné vyhledat e-mailové adresy pracovníků, ale i to se nakonec podařilo. Odpovídající pracovníci byli vesměs velmi ochotní podělit se o své názory a pocity, za což jim patří velké díky, bez jejich spolupráce by tato bakalářská práce vzniknout nemohla.

Seznam literatury

DISMAN, M., *Jak se vyrábí sociologická znalost*, Praha: Karolinum, 2002, ISBN 80-246-0139-7

BECHYŇOVÁ, V., *Případové konference*, Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0181-6

<http://www.cijedite.cz>

<http://www.mpsv.cz>

<http://www.ospod.cz>

<http://www.pravonadetstvi.cz>

<http://www.safeguardingchildren.co.uk/>

KRAUSOVÁ, L., NOVOTNÁ, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*, Praha: ASPI, a. s., 2006
ISBN 80-7357-214-1

ŠPECIÁNOVÁ, Š., *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*, Praha: Linde, 2005,
ISBN 80-86131-61-0

VRÁNOVÁ, L. *Sociálně-právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*,
Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s., 2011, ISBN 978-80-87455-09-8

Vyhláška č. 473/2012 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Příspěvek na úhradu potřeb dítěte se zdravotním postižením za kalendářní měsíc

Příloha č. 2 – Standardy kvality

- A. Standardy kvality sociálně-právní ochrany při poskytování sociálně-právní ochrany orgány sociálně-právní ochrany
- B. Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí při poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami podle § 48 odst. 2 písm. d) až f) zákona
- C. Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí při poskytování sociálně-právní ochrany zařízeními pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Příloha č. 3 – Seznam respondentů

Příloha č. 4 – Tabulky s výsledky dotazníku

- A. Vítané změny v novele zákona č. 359/1999 Sb.
- B. Postrádané změny v novele zákona č. 359/1999 Sb.
- C. Výhody pěstounské péče na přechodnou dobu
- D. Rizika pěstounské péče na přechodnou dobu
- E. Jak hodnotíte zavedení individuálního plánu ochrany dítěte?
- F. Jakou metodiku IPOD využíváte?
- G. Pro jaké situace využíváte případových konferencí?
- H. Jaké potíže jste během pořádání případových konferencí zaznamenali?

